Átalakuló ármechanizmus

Vissi Ferenc tájékoztatója

Előreláthatóan már 1990-ben ár- és kartellhivatallá alakul át a jelenlegi Országos Árhivatal, és ehhez legalább 130-140 érvényben levő jogszabályt kell addig megváltoztatni. Ezt Vissi Ferenc államtitkár, a hivatal elnöke közölte kedden újságírókkal a Magyar Újságírók Országos Szövetségének székházában rendezett szakosztályi beszélgetésen.

Elmondta, hogy előkészítésként már tavaly bevezették a fogyasztási javak 7-8 százalékának körében a gyártók és kereskedők közötti árkonzultációs rendszert. Ilyen árkonzultációkat folytattak legutóbb a februári élelmiszerár-emeléseket megelőzően is, amelyek során például a konzervgyártók és a nagykereskedők közötti kompromisszumként sikerült elérni az átlagárak alkalmazását. A nagykereskedelem ugyanis különböző termelői árakon juthat hozzá a termékekhez, a kiskereskedelmi forgalomban viszont azokat egységesítik. A kartellszerű megállapodás megakadályozta, hogy a legmagasabb termelői ár érvényesüljön a fogyasztói árakban.

Az államtitkár szerint a jelenlegi magyarországi ármechanizmusban a lakossági fogyasztásnak alig 20 százalékát érintik a kifejezetten hatósági árak. (Ide sorolják az energiaárakat, továbbá az új személygépkocsik árát.) Úgynevezett kvázi hatósági árkörbe egyes mezőgazdasági termékek árai tartoznak, ahol a hatósági ár mintegy védőárként érvényesül. Árhatósági kontrollt alkalmaznak a termékek 11-12 százalékánál, amelynek során az egyébként szabadáras termékek áremeléseit előzetesen be kell jelenteni.

Vissi Ferenc azt is bejelentette, hogy amennyiben a kormány korábbi támogatási politikájával ígérete szerint szakít, akkor a jelenleg 10-14 százalékra tervezett idei inflációs ütem a következő években sem növekszik. Ugyanakkor tartósan számolni kell azzal, hogy a magyar gazdaságban meglevő, mintegy 60-70 milliárd forintnyi árufedezet nélküli pénztöbblet eleve 8-9 százalékos inflációt jelent. Ugyancsak inflációs hatást rejt magában az erőteljesen szorgalmazott és már kimunkálás alatt levő bérreform. Az infláció egy része egyébként gazdasági indok nélkül, kifejezetten a gazdálkodók és a lakosság inflációs várakozásának hatására alakul ki. (MTI)

Hiányzó lóerők és „kapu"-garancia

Rendhagyó kiállításon vehettem részt a napokban a téeszszövetség tanácstermében. A kollekciót az ipari anyagok, elsősorban alkatrészek minőségi problémáival foglalkozó tanácskozásra érkező szövetkezetek szakemberei állították össze, tárgyi bizonyítékként. Voltak itt lötyögős csapágyak, pontatlanul megmunkált traktordugattyúk, felszerelhetetlen levegőszűrő, repedésre hajlamos, csipkés tárcsa. A téeszek raktárában ennél szélesebb a skála a teljes áron kifizetett, használhatatlan alkatrészekből. A pár óra után elszakadt ékszíjakból, a lepattant fejű csavarokból, a szétdurrant, szétmállott permetezőtömlőkből a javítás helyén, kint a határban is akad bőven.

A megye szövetkezeteiben a termelés 7 milliárd forintnyi anyagköltségének 63 százaléka ipari eredetű, s ezek 5-10 százaléka minőséghibás. A közvetlen kár országosan hétszázmillió forint évente. A szomorú az, hogy az üzemek az évek során belefáradtak a reklamációkba, mivel hihetetlenül nagy procedúrával jár, s a gyártó igen sokszor passzolja a labdát: jó volt az, csak nem rendeltetés szerint használták. A másik mentség: az eredeti külföldi alkatrész beszerzésére az államközi szerződés, vagy devizahiány nem ad lehetőséget, itthon kell gyártatni, s iparunk — beleértve a kisiparost, vagy a gyáróriást — erre képes. A szegény ember vízzel főz logikája csak ott sántít, hogy ezek az „eldobó" kellékek pont olyan drágák, mintha használhatók lennének.

Az egyik motorvizsgálatra, diagnosztikára alkalmas műhelyben mérések sorával bizonyították, hogy az új, 78 lóerős traktorok 60-65 lóerőnél többre nem képesek. A motorfelújításoknál nem lehet négy egyforma dugattyút kapni, hatnyolc darabot meg kell venni, s abból összeválogatni az egymásra leginkább hasonlókat. A tűrhetetlen tűréshatár miatt rosszul lesz az anyagi érdekeltségi rendszerben dolgozó traktoros, tudja, legalább 10-20 százalékos üzemanyag-túlfogyasztásra számíthat. A javítóműhely csak úgynevezett „kapu"-garanciát tud adni a munkájára, magyarul: a kapuig biztos elmegy a járgány, utána már a használó gondja, ha lerobban.

A vendég bajai teszöv-képviselők az üzemanyag-vizsgálataik eredményéről számoltak be, eszerint a gázolajminták fele nem felelt meg a szabványnak, magas kén- és víztartalmakat találtak, s a mért sűrűség sem egyezett a papíron szereplővel. Az Áfor nem fogadja el az eredményt, de kiszállnak a helyszínre, s maguk is mérnek. Ha bebizonyosodott a hiba, hajlandók kicserélni a szállítmányt (amit már rég felhasználtak az üzemben). Árengedményben nem sikerült megállapodni.

Olyan is elhangzott, hogy a mezőgazdaság örülhetne, hisz szűnőben a mennyiségi hiány. Ehelyett most minőséget reklamál, mintha nem ebben az országban létezne. Mégis csak jobb egy tucat ékszíjat elhasználva learatni, mint talpon hagyni a gabonát. Igen ám, de a kötött áron átvett termény, vagy más, a kínálati piacon elkelt portéka árába nem lehet belekalkulálni ezt a pazarlást. A mezőgazdaság jövedelempozíciói rosszabbak a népgazdasági átlagnál, kényszerítő szükségszerűség, hogy megelégeljék kiszolgáltatottságukat. Az érdekképviselet nem jeleskedett eddig e gondok feltárásában, a jogos igények érvényesítésének szorgalmazásában. A teszöv mostani rendezvénye — ahová meghívták a forgalmazó agrotek és agroker szakembereit, a minisztérium és a TOT képviselőit is — a szemléletváltozást demonstrálja.

Az agroker szakembere egyétértett a felvetésekkel. Jogosnak érzi a kérést: pénzért rendeltetésszerűen használható árut kell adni. De ki tudja ezt elérni hiánygazdálkodásban monopol helyzetű gyártóval szemben, s mit tehet egy forgalmazó, vagy termelő egy garanciák nélküli, ütemezetlen szállításra jogosító államközi szerződés kivédésére? Vagyis, mindenki a saját ingét vegye magára.

Összefogás nélkül lehetetlen eredményt elérni. A megyei érdekvédelmi szervezet országos minőségfigyelő hálózat létrehozását szorgalmazza. Az igazi megoldás azonban az, ha a gyártó köteles lesz a minőséget garantálni, s nemcsak tanúsítani. Minisztertanácsi határozatunk már van: a termék feleljen meg a rendeltetésének, ára a minőséggel arányos legyen. Piaci viszonyok között ez könnyen kialakulna, aki vacakot gyárt, tönkremegy. Amíg azonban ez illúzió, jobb híján a hatóságnak és érdekvédelemnek kell a sarkára állni. Szorítás és szankciók nélkül ugyan melyik cég hajlandó feladni kényelmes pozícióit? Az élet más területéről véve a példát, kevés az olyan diák, amelyik akkor is megtanulja a leckét, ha előre megmondták neki, nem fog belőle felelni.

Tóth Szeles István

Cikkünk visszhangja

Száll a labda

Február 28-án Választék vagy egyhangúság címmel jelent meg interjú lapunkban, amelyben *Bálint László*, a Szegedi Szalámigyár és Húskombinát vezérigazgatója fejtette ki kérdéseinkre a saját véleményét arról, hogy miért egyhangú a szegedi élelmiszerboltok többségének felvágottválasztéka. Anyagunk a kiskereskedelmi vállalatoknál élénk visszhangot keltett. Az Éliker igazgatója levélben fejtette ki ellenvéleményét, a Dél-Tisza Menti Áfész elnöke pedig a helyzet más szempontú értékelésére invitált beszélgetésre. Természetesen, a kereskedők érveinek is helyt adunk a Délmagyarországban.

*

„Konkrétan bizonyítható, hogy vállalatunknál nem található olyan lakótelepi ABC, ahol csak 3 féle — parizer, gépsonka, májas, egyfajta szárazkolbász — hentesáru található. Ezt boltvezetőink nevében is határozottan visszautasítom. Természetesen nem zárom ki, hogy egyes esetekben szubjektív okok miatt (azonban nem ez a jellemző) a kínálat választékszegényes lenne.

Vállalatunk alapkoncepciója a többcsatornás beszerzések megvalósítása. A Szegedi Szalámigyár és Húskombinát mint fő szállítón kívül a helyi üzemek (Tápé, Szentes, Mezőhegyes) is szállítanak üzleteinkbe. Éppen a választék bővítése érdekében vettük fel a kapcsolatot a Zalahússal az olcsó kategóriába tartozó termékek kínálatának növelésére. A Zalaegerszegi Húsipari Vállalattól vállalatunk szervezésében 1988. II. félévétől 10-15 boltba rendszeresen történt szállítás, melyet egy hónapja vett át a helyi húsipar.

Azt, hogy egy boltban a hűtőkapacitás, az érdekeltségi rendszer megfelelő-e ahhoz, hogy az adott egység húskészítményt forgalmazzon, megfelelő választékot tartson, engedjék meg, hogy ne a Szegedi Szalámigyár és Húskombinát vezérigazgatója döntse el, és minősítse — írta Solymossy Margit, a Szegedi Élelmiszer-kiskereskedelmi Vállalat igazgatója.

*

Kelemen János, a Dél-Tisza Menti Áfész elnöke így foglalta össze mondanivalóját:

— A Szegedi Szalámigyár és Húskombinát vezérigazgatójának kijelentései a még mindig meglevő egyik gazdasági monopolhelyzet megnyilvánulásának eklatáns példái. Pedig végre már le kellene szállni erről a magas lóról... Az olcsó hústermékekből való gyenge ellátottság városunkban és megyénkben az újságcikkek és körlevelek régi visszatérő témája. A Dél-Tisza Menti Áfésznek nem volt információja arról, hogy a szegedi szalámigyár más vállalatok termékeit is árulja. Ezért erről levélben kértünk információt. (A szalámigyár válaszlevelének részletét külön közöljük. A szerk.) Mi kereskedni szeretnénk, de hogy milyen akadályokba ütközünk, azt talán érzékletesen jellemzi a tény: nagyon régi nyomtatványon köthetünk szállítási szerződéseket a húsiparral, amelynek a közelmúltban egyetlen pontja sem változott. Ezen igen szűk a töltelékáruk termékválasztéka, és ennek megváltoztatására szándékot sem tapasztalunk.

Meggyőződésem: a Dél-Tisza Menti Áfész boltjainak megfelelő a hűtőkapacitása ahhoz, hogy egy széles áruválaszték tartására elegendő legyen. Ehhez persze a jó szállítási ütemezés is elengedhetetlen. Két éve ajánlja a szalámigyár a heti háromszori szállítást, csakhogy a harmadik alkalom szombaton lenne. Nem kell különösebben ecsetelni, miért lenne jobb a kereskedőknek a hétfő, szerda, pénteki ütemezés. Mi csak annyit kívánunk: nekünk is legyen megrendeléseink leadásánál akkora lehetőségünk a választásra, mint a szalámigyár saját boltjaiba betérő vevőknek a pultra kirakott termékekből.

Biztos vagyok benne, ha a kis vágóhidak nem dolgoznának a környezetünkben, akkor boltjaink ellátása minden kritikán aluli lenne. A közelmúltban tartott 60 részközgyűlésünkön visszatérő téma volt az olcsó termékek hiánya, a belsőségek ritka megjelenése. Mit tehetünk? Az utóbbiak eladására nem is szerződik a vállalat. Legkisebb boltjaink ilyen árut legfeljebb néha kaphatnak a túrajáratok közvetlen ajánlatából.

*

S végül a válaszlevél néhány részlete a Dél-Tisza Menti Áfész választékbővítő próbálkozására. A feladó a Szegedi Szalámigyár és Húskombinát. Az aláíró ugyan nem a vezérigazgató, hanem a termeltetési és kereskedelmi igazgató, valamint a kereskedelmi főosztályvezető:

„Vállalatunk 1989. január végétől a választék bővítése érdekében tett kísérletet arra, hogy a Zalahústól olcsó árfekvésű termékeket hozzon Csongrád megyébe, és azt az erre igényt tartó üzletek között terítette is. Az árusítást, illetve a szállítást azon boltegységek felé végeztük e termékekből, amelyek már korábbi, általuk végzett szállítás során ismerték a Zalahús termékeit.

A Szegedi Élelmiszer Kiskereskedelmi Vállalat a Zalahús termékeinek vállalatunkon történő vásárlását visszamondta, így megfelelő vevői igény hiányában a kísérleti szállítást a vállalatunkon át kénytelen volt 1989. március hó elejével megszüntetni. A kedvezőtlen tapasztalatokra figyelemmel, a szállítást nem is kívánjuk folytatni. A fentiekre figyelemmel, a társvállalatoktól beszerzett választékbővítő termékekről cikklistát nem áll módunkban rendelkezésükre bocsátani.

Tájékoztatjuk a főosztályvezető elvtársat arról is, hogy a kaposvári és a szekszárdi húsipari vállalatoktól császár-, kolozsvári szalonnát és baconszélt szállítunk, melyekkel rendelkezésre állunk az igénynek megfelelően."

Hamis a mérleg?

Mindennapos ügynek látszó esetet tárgyalt tegnap, kedden a népi ellenőrzési bizottság *Kalmár József* elnök vezetésével. Úgy látszik, Szegeden ragadós a példa, nevezetesen: egyes vállalati vezetők úgy utaltatják ki maguknak a hatalmas prémiumokat, hogy nincs eredményfedezete. Rövid időn belül 3 szegedi cég igazgatóját is megidézte és elmarasztalta ezért a népi ellenőrzés. Ezúttal is súlyos az elmarasztalás. Már a vizsgálat befejezése után a neb elnöke büntetőfeljelentést tett a szegedi Szervó Autójavító Vállalat igazgatója, *Vida Emil*, helyettese, *Gyuris István*, a főkönyvelő, *Kéri György*, a számviteli vezető *Tóth Zsuzsa* ellen magánokirat-hamisítás és egyéb más bűncselekmények gyanúja miatt.

A felháborodást kiváltó eset szálai a múlt esztendő elejére nyúlnak vissza. Tavaly márciusban, pontosan meg nem állapítható körülmények között, a vállalati választott vezetőség ülése határozott az igazgató prémiumfeltételeiről. Ez a lépés önmagában is törvénysértő volt, hiszen a témában a küldöttgyűlésnek kellett volna döntenie, amelyet azonban a mérlegkészítés ügyében még soha nem hívtak össze. A szűk vezetői kabinet javaslat alapján a főnök 30 ezer forint prémiumelőleget vehetett fel tavaly júliusban, ugyanezt tette a számviteli vezető is. Ám a többi vezető sem maradt ki a bűvös körből, ők 193 ezer forint jutalmat kaptak. A sors iróniája, hogy miután ez év februárjában elkészült a vállalati mérleg, és kimutatták az 1,7 millió forintos veszteséget, további prémiumkifizetésre került sor — még ugyanabban a hónapban. Vida Emil igazgató összesen 170 ezer forint jutalmat vihetett haza a csőd szélére juttatott vállalatától. Ezt követően a vállalat igazgatója a beosztott vezetőknek is engedélyezte a prémiumok felmarkolását. Az ily módon kifizetett, társadalombiztosítási járulékkal megterhelt összeg meghaladta a 900 ezer forintot.

Az elmúlt évben felvett prémiumelőleget a bérköltség terhére számolták el. Az idén februárban adott jutalmakat azonban már nem a múlt évi bérköltség terhére fizették, mint ahogy azt a mérlegrendelet, illetve a jogszabályok szerint kellett volna tenni. Érthetetlenül és szabálytalanul az idei bérköltség számlájára terhelték a teljes kifizetett összeget. Ezzel a manőverrel — a népi ellenőrzés szerint — teljes egészében megkérdőjelezik a tavalyi mérleg valódiságát is. Ez a „gesztus" az alapvető számviteli elveknek ellentmond, hiszen egy adott év bevételét és költségét minden vállalatnál csak együttesen lehet kezelni.

A népi ellenőrzés azt is kiderítette, ha a Szervó Autójavító Vállalat az idén is veszteséges lesz, akkor nehezen kerüli el az összeomlást. Ilyen körülmények között súlyos etikai vétségnek is tartják, hogy a vezetőknek volt merszük felvenni jogtalanul különböző nagyságú összegeket. Érdekes módon az igazgató úgy nyilatkozott a neb ülésén, hogy egyetlen rendelkezést sem szegtek meg. Ám a képhez még hozzátartozik, hogy a vállalatvezető fizetését is úgy emelte fel a szűk vezetői kabinet 23 ezerről 30 ezer forintra, hogy nem kérte ki ehhez az illetékes vállalati önkormányzati szerv, a küldöttgyűlés beleegyezését.

A népi ellenőrzés az elszaporodó hasonló esetek társadalmi veszélyességére is felhívta a figyelmet, ugyanis nem tartható az az állapot, hogy a csődbe jutott vállalatok vezetői jogtalanul hatalmas jutalmakat tesznek zsebre **H. M.**

Ki köthet kollektív szerződést?

Nem kell az igazgatóknak kilépniük a szakszervezetekből, hogy mint munkáltatók megköthessék a munkahelyi szakszervezetekkel a kollektív szerződést — mondták az MTI munkatársának a SZOT-ban. Az elmúlt napokban ugyanis ebben a kérdésben félreértés alakult ki; a Munka törvénykönyvének módosítását követően többen úgy vélték, hogy az abban foglaltak szerint nem írhatja alá a kollektív szerződést az az igazgató, aki maga is tagja a szakszervezetnek. A SZOT jogi osztályának munkatársai szerint a módosított jogszabályok sem tartalmaznak ilyen kitételt. A több vállalat által együttesen köthető kollektív keretszerződésre is csak azt írják elő, hogy abban a munkavállalók és a munkáltatók egymástól független szervezeteinek kell megállapodniuk. A félreértések elkerülése érdekében a szakszervezetek fontosnak tartják, hogy mielőbb hivatalosan közzétegyék a Munka törvénykönyvének az Országgyűlés legutóbbi ülésszakán módosított szövegét. Az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatalban is megerősítették: a kollektív szerződések megkötésénél nem jelent összeférhetetlenséget az igazgató szakszervezeti tagsága. (MTI)